Výzkumná zpráva Kongresu

Národní průmyslová politika

NICOLAS DOHNAL

PRO ČESKÝ MODEL AMERICKÉHO KONGRESU 2020

1. Úvod

Co je to vlastně národní průmyslová politika? A mají ji vůbec Spojené státy? Na tuto otázku není jednoduché odpovědět. Politologové a další odborníci mají různé představy pod tímto širokým pojmem. Někteří průmyslovou politiku bytostně spojují s ekonomickou politikou, tedy že jejím smyslem je sledovat prosperitu určitých odvětví.[1] Jiní se zase domnívají, že národní průmyslová politika představuje strategii, při které se vláda soustředí na určité industriální sektory, aby dosáhla celkových výsledků své země.[2]

Někteří analytici používají průmyslovou politiku výhradně jako termín na podporu průmyslu, tedy hlavně manufaktur. Další odvětví se podle nich na tento termín nevztahují. V pozdějších částech výzkumné zprávy bude zřejmé, že politologové, kteří ekonomiku a průmysl chápou jako dvě spojující entity, nejsou v americkém případě daleko od pravdy. Nicméně důležitější je celkový význam pro Spojené státy.

Samotné slovo průmysl po dlouhá léta velké kontroverze nebudilo. Posledních pár let se ovšem zdá, že průmysl a otázka jeho politiky může mít dopad na ještě větší rozdělení americké společnosti. Nicméně pro pochopení tohoto pojmu je podstatné začít u historie, která dokáže celkově osvětlit tuto problematiku.

2.1. Historický kontext

Hned na úvod se sluší poznamenat, že myšlenky na jakousi konceptuální průmyslovou politiku v režii státu nevyvolávají za Atlantikem nejvlídnější reakce. Pořád mnoho politiků (především z řad neoliberálních republikánů jako Rand Paul) je tímto termínem zaskočeno a vnímá ji jako snahu o lehčí napodobeninu sovětského modelu a centrálního plánování. Přitom kořeny ucelené industriální politiky sahají k první letům americké nezávislosti.

Ihned po schválení ústavy a ustanovení první vládní administrativy přešla koncentrace některých státníků právě k průmyslu. Podnět k vybudování velkého průmyslového centra z tehdejších třinácti kolonií dal jeden z otců zakladatelů a první ministr financí, Alexander Hamilton. I když byla tehdejší Amerika značně zemědělská země, Hamilton si byl vědom potřeby silného průmyslu. Podobně jako ostatní evropští panovníci si uvědomoval, že budoucnost prosperující země nemůže stát na agrárních základech. Proto představil novou vizi pro mladý stát. V zásadě ve třech zprávách (Report on Public Credit, Report on National Bank a Report on the Constitutionality) zaslaných Kongresu nastínil představu, jakým směrem by se měla Amerika ubírat.[3]

Navrhnul mnoho opatření, jež měla zlepšit tehdejší situaci v zemi a učinit z ní světovou velmoc. Šlo o směsici osvíceneckých myšlenek pro povzbuzení a urychlení výroby jako například větší dělba práce, využívání nových strojů před lidskou prací a zároveň v té době

[1] Wildavsky, Aaron 1986
[2] Antonio, Andreoni, Ha-Joon Chang. 2019
[3] Tucker, Todd. 2019, str. 17-19

slavných protekcionistických opatření jako cla nebo dokonce zákaz dovozu některých produktů.[4]

Pokud bychom měli Hamiltonův způsob myšlení přenést do současnosti, byl to v zásadě pravicově založený státník. Proto můžou některá jeho opatření budit pochybnosti. Zrovna pár let před Hamiltoným nástupem do rezortu financí vydal jednu z nejslavnějších knih o ekonomii Bohatství národů Adam Smith, ve které radil odstoupení od protekcionismu a nesmyslných tarifů. Hamilton jakožto vášnivý čtenář jeho dílo dobře znal, ale tvrdil, že Smithův recept na správnou ekonomiku lze aplikovat pouze na již dlouho etablované evropské země, nikoliv na čerstvě zrozené Spojené státy.

Hamilton ve svých plánech totiž myslel dál. Neustále cítil hrozbu z Velké Británie, která by mohla mít nekonečné tendence vměšovat se do vnitřních záležitostí bývalé kolonie. Proto chtěl předejít těžkým časům a vybudovat bezkonkurenční armádu, k čemuž měl dopomoct jedině průmysl. Měl v plánu budovat rozsáhlou infrastrukturu, pomáhat finanční podporou manufakturám a ochránit je od konkurenčních produktů ze zahraničí. Došel tedy k závěru, že Smithův volný trh s těmito výzvami zkrátka nemůže poradit.[5]

Hamilton tak zahájil poměrně dlouhou éru amerického protekcionismu, která dala všem jeho následovníkům jasný cíl: chraňte náš průmyslu před zahraniční konkurencí. Vysoká cla se tím pádem stala základním pilířem americké průmyslové politiky. Spojené státy začaly být na své manufaktury skutečně citlivé. Z toho důvodu se tarify na dovoz v průběhu 19. století enormně zvýšily. Zvláště poté, kdy sever porazil v občanské válce jih, se cla vyšplhala na nejvyšší úroveň v historii USA. Prezident Lincoln dbal na prosazení volného trhu, ale pouze ve vnitrozemí. Směrem navenek patřily Spojené státy k nejvíce ochranářským státům na světě. Cla se běžně pohybovala okolo 40 až 50 %.[6]

Průmyslová politika se tedy přes jedno století řídila Hamiltonovým receptem kombinací dotací a protekcionismu. Šlo převážně o zákaz dovozu některých pro zemi citlivých surovin jako železo, měď, uhlí a také válečných surovin jako střelný prach. Na druhé straně měl stát pomáhat svým podnikům státními zakázkami (tzv. procurement). Celá politická scéna de facto nepřímo následovala jeden koncept, a proto zde v tomto bodě ani nevznikal větší střet mezi republikány a demokraty. Obě strany respektovaly základní východiska a ani jedna politická strana necítila potřeby jisté obměny.

Impuls pro změnu přišel až s liberálně levicovými demokraty v Bílém domě. Prezident Woodrow Wilson nechtěl zemi ani z průmyslového hlediska nadále izolovat a usiloval o více liberální přístup, k čemuž ho mohla pustit i nově schválená daňová legislativa XVI. dodatkem ústavy, jež zavedl výběr přímých daní. Vláda tak již nemusela dále spoléhat na výnos z tarifů. Wilsonova přání však nebyla vyslyšena v zákonodárném sboru. Izolacionisté převážně

[4] Tamtéž
[5] Herman, Arthur. 2019.
[6] Stensrud, Christian. 2016, str. 2

v republikánských řadách striktně odmítali otevírání trhu. I když ve 20. letech pod republikánskými administrativami byla cla nižší než v 19. století, po vypuknutí Velké hospodářské krize roku 1929 se USA vrátily zpět ke starým dobrým celním opatřením. Naprosto nový způsob průmyslové politiky přinesl až Franklin Delano Roosevelt s Novým údělem. Jeho ambicí nebylo jen oživení ekonomiky, ale vytvořil i ucelenou národní průmyslovou politiku. Ačkoliv je New Deal dodnes udržován v pamětech jako lék na recesi, který dokázal státními intervencemi znovu oživit ekonomiku, jeho součástí bylo i rozsáhlé opatření na podporu průmyslu. Toto dílo se nazývalo pod zkratkou NIRA - National Industrial Recovery Act. Kromě toho, že obsahovalo mnoho levicové politiky jako určení maximálního počtu pracovních hodin nebo zlepšení podmínek pro zaměstnance, v sobě zahrnovalo plány na oživení amerického průmyslu. Roosevelt si představoval lákavou myšlenku, že by vláda a korporace měly spolupracovat, čímž posílí celé hospodářství. Zvláště v době, kdy se nad světem zatemňovalo válečné prostředí od Hitlera a Japonska, si Roosevelt uvědomil, že bez kooperace soukromých subjektů a vládního aparátu nikdy nevybuduje dostatečně silnou armádu. Potřeboval korporace, které by mu mohly zajistit rychlou a kvalitní výrobu válečného průmyslu. I proto byla NIRA ke korporacím velmi nakloněna. Postupně zmírnila antikartelovou legislativu a umožnila firmám provádět fúze.[7]

Americká národní průmyslová politika tak šla ruku v ruce s válečnými požadavky. Prakticky každá následující administrativa pokračovala v taktice „průmyslového arzenálu“. Neustálá hrozba ve studené válce se SSSR a válečné konflikty jako korejská válka nebo válka ve Vietnamu nutily prezidenty pořád využívat podobné programy jako NIRA od dob Rooseveltových.[8]

Stejně tak závody o vesmír tlačily prezidenta Eisenhowera, aby započal s urychlením kosmického programu, k čemuž pochopitelně potřeboval pevnou průmyslovou půdu. Poté, co Sověti úspěšně vyslali do kosmu Sputnik, založil Eisenhower vesmírný program pod zkratkou DARPA - Defence Advanced Research Projects Agency. Díky němu vláda financovala spoustu výzkumných projektů na počítače a nové technologie.[9] Eisenhowerova administrativa jinak konzervativně založena, a tudíž odmítala větší zásahy do ekonomiky, přistoupila na dotační roli v rámci technologického pokroku.

Nicméně koncepce národní americké průmyslové politiky končí s Nixonovou administrativou. Inicioval spoustu agend jež se koncentrovaly na zlepšení průmyslu. Do hry potom vstoupilo mnoho faktorů, které zapříčinily, že nějaká rozsáhlá industriální politika se od exekutivní ani od zákonodárné moci nedostávala. Zaprvé to byla zahraniční politika détente a snížení napětí ve světě, čímž nebylo potřeba mít velký válečný průmyslový sektor. Dále vznikaly nové ekonomické myšlenky, které zkrátka průmyslovou politiku pod patronem vlády odmítaly. Jeden z největších ekonomů 20. století, Milton Friedman, oživil ideje liberálního

[7] Tamtéž
[8] Tamtéž
[9] Wade, Robert. 2014, str. 390

ekonomického řádu, jenž v žádném případě nepodporoval jakékoliv zásahy do ekonomiky. Ať už vysoká protekční opatření nebo jen fiskální transfery z vlády do průmyslu byly pokládány za principiálně škodlivé. Toto liberální paradigma se těšilo sympatiím zleva i zprava, z řad demokratů i republikánů. S nápadem na implementaci národní průmyslové politiky přišel sice v 80. letech kandidát na prezidenta proti úřadujícímu kandidátovi Ronaldu Reaganovi, vítěz demokratický primárek Walter Mondale, ale v boji o prezidentské klání drtivě prohrál. S ním tehdy padl i průmyslový plán.[10]

Ovšem i republikán a vyznavač malého státu Ronald Reagan byl nepřímo donucen aplikovat jistou pomoc americkému průmyslu. V 80. letech začali Spojeným státům konkurovat svými technologickými výrobky Japonci. Reagan proto nechtěl jen nečinně přihlížet, a tak provedl určité reformy. Chtěl pomoci zejména malým podnikům a nastartovat odvětí, která buď dosti slábla nebo ještě nebyla dostatečně rozvinuta. Z toho důvodu byl schválen tzv. SBIR - Small Business Innovation Research a Hatch-Waxman Act, který pomohl rozvinout farmaceutický průmysl.[11] Reagan usiloval o zastřešenou podobu těchto počinů, a proto přišel s projektem Socrates. Jeho nedílnou součástí byly dotace i tarify, což nebudilo nadšení u ekonomických liberálů. S projektem ale skoncoval jeho stranický nástupce George Bush starší, jenž byl více globálně otevřený.[12]

Po studené válce se upozadila potřeba na schválení vlastní národní průmyslové politiky. Nadcházející prezidenti se průmyslu příliš nevěnovali a spoléhali na neoliberální model bez zásahů. Reakci se však nevyhnul Barack Obama, jehož první léta v Oválné pracovně zasáhla největší hospodářská krize od roku 1929. Obama se rozhodl na problémy odpovědět obrovským vynaložením státních prostředků na sanaci ekonomiky. Záchranou brzdu hledal v průmyslových odvětvích, zejména v automobilovém sektoru. Přišel se strategií pod ARRA - American Recovery and Reinvestment Act, na niž vynaložil až 787 miliard dolarů. Tento balík měl zachránit miliony pracovních míst, manufaktury a podpořit malé podniky.[13] Nicméně ani Obamův záchranný člun pro průmyslu se nedá nazvat ucelenou koncepcí.

2.1. Národní průmyslová politika dnes

Z historické odbočky je možné vysledovat, že američtí státníci z různých stran a s různými názory o průmyslovou politiku v přehledné podobě neusilovali. Od Alexandera Hamiltona se vláda nebo kongresmani uchýlili k průmyslové iniciativě pouze v třech vážných případech. Jednalo se buď o pocit ohrožení z válečného konfliktu, což přimělo politickou scénu zaostřit oči pochopitelně na průmysl jakožto hlavního tahouna válečného vybavení země. Dále se průmyslu dostalo pozornosti od Washingtonu, když udeřila ekonomická krize. Jako podpěrný bod pro restart měl opět sloužit výkonný průmysl s přínosem milionů pracovních míst. A za třetí se politici průmyslu věnovali v případě zahraniční konkurence. Obavy o ztrátu vrcholové

[10] Stensrud, Christian. 2016, str. 3
[11] Tamtéž
[12] Foroohar, Rana. 2017
[13] Stensrud, Christian. 2016, str. 8

příčky Spojených států kvůli jiným průmyslovým centrům (hlavně v jihovýchodní Asii) nenechaly prezidenty ani z řad demokratů ani z řad republikánů chladnými.

Dnes politologové z akademické sféry volají po nezbytnosti přijít s konceptem národní průmyslové politiky. Jedni volají po vyrovnání se rychlého růstu s Čínou a druzí zase spojují průmyslovou koncepci s nutností reagovat na debatu o klimatických změnách.

2. Možná opatření a v jakých příležitostech/událostech

Je důležité poznamenat, že průmyslová politika ve Spojených státech (většinou ani v jiných zemích) nepodléhá jen jednomu ministerstvu. Konkrétně v USA navíc neexistuje úřad s názvem „ministerstvo průmyslu“, jako je tomu například v ČR (celý název Ministerstvo průmyslu a obchodu). Nejblíže má k našemu modelu Ministerstvo obchodu (Department of Commerce), pod kterým je zřízen speciální Úřad pro průmysl a bezpečnost. Z toho důvodu se jedná o mix spolupráce různých ministerstvech a úřadů. Pokud se tedy prezident rozhodne zavést určitá opatření, použije k tomu ministerstvo, do kterého dané opatření spadá. Když chce například zvýšit vládní výdaje pro výstavbu infrastruktury, pověří daným úkolem ministra dopravy. Když chce naopak povzbudit válečný sektor, využije rezortu obrany. Z historické odbočky je vidět, že nástrojů na změnu průmyslové strategie je opravdu mnoho. Nejčastěji se jedná o použití cel, zákazu dovozu, regulace kvality výrobků, ale taktéž fiskální politiku jako dotace, bailout pro krachující podniky, financování výzkumu, podpora vzdělání a mnohé další nástroje.[14]

2.1. Základní rozdělení republikánů a demokratů, liberálů a protekcionistů

Republikánskou a Demokratickou stranu provází léta střetů v mnoha oblastech. Od druhé poloviny 19. století dominují politické scéně pouze tyto dvě partaje. Téměř v jakékoli části politiky se najde přímá linie, která naprosto dělí názory mezi demokraty a republikány. Obecně vzato, a i s ohledem na mnoho stranických frakcí uvnitř těchto stran se štěpí na dva základní ideologické postoje: konzervativní (pravicový) a liberální (levicový). Principiálně většina republikánů usiluje o vyšší osobní svobody, důraz na individualismus, nižší daně v ekonomické křivce a udržování konzervativního společenského řádu v rovině kulturní. Demokraté na druhou stranu usilují o větší sociální spravedlnost, progresivní zdanění v ekonomické rovině a progresivní trendy v té kulturní. Až na pár výjimek pozic jednotlivců je poměrně jednoduché předvídat postoje k zákonům a opatřením u republikánů a demokratů. Nicméně u průmyslové politiky tyto křivky v zásadě padají a střídají je dělení nová, jež nemusí vždy odpovídat stranické příslušnosti.

Pravolevé štěpení u průmyslové politiky moc neplatí. Na čem se neshodnou dva republikáni, se můžou shodnout republikán a demokrat. Rychle se ukáže, že de facto obě strany žádají vytvoření národní průmyslové politiky, kterou země postrádá. Reprezentanti obou partají čím dál více opouští neoliberální pozici a shodnou se na tom, že průmysl potřebuje

[14] Tucker, Todd. 2019, str. 9

intervence.[15] Přece zde ovšem jistý rozdíl existuje, a sice ve vnímání hrozeb, od čehož se odvíjí dva odlišné návrhy. Republikáni čím dál častěji upozorňují na hrozbu Číny, která se podle nich stává největším konkurentem amerického průmyslu. Tento tón razí už od kampaně především prezident Donald Trump a možná ještě důrazněji mladší senátor z Floridy Marco Rubio. Na druhé straně stojí nejhlasitěji demokratická senátorka a kandidátka na úřad prezidenta, Elizabeth Warrenová, která představila svůj plán v loňském roce. Její přání směřuje na exportní orientaci a podpoření střední třídy v průmyslovém sektoru. Radikálnější křídlo Demokratické strany spojuje změnu průmyslu s ekologickým plánem pod názvem Green New Deal, což je jakási kombinace návrhu na změnu přístupů směrem k zelené energetice a čistšímu průmyslu. O všech těchto nejviditelnějších konceptech bude řeč níže.

2.1. Marco Rubio a Trumpova administrativa

„This century will be defined by the relationship between the United States and China."

Marco Rubio 12. 12. 2019

Nikdo nepoužil slovo Čína v kampani více než Donald Trump. Konstantně se snaží ukázat, že Čína nehraje fair play a Amerika si nechává líbit, jak jim poškozuje průmysl. Ovšem Marco Rubio je snad ještě více zapálený do boje o národní průmysl. Pro něj je industriální koncepce nevyhnutelným krokem pro udržení velmocenského postavení USA.

Znovu se tak dostáváme k jednomu ze tří důvodů, proč se američtí politici začnou zajímat o průmysl, a sice hrozba ze zahraniční konkurence. Čínský strašák je nejpodstatnější důvod pro Rubiovu obezřetnost. Proto tak urguje pro rozsáhlý plán na pomoc průmyslu. Ve své řeči v prosinci 2019 na Národní univerzitě obrany nastínil přední body pro průmyslovou taktiku 21. století. Rubio rétoricky naznačuje návrat k Hamiltonovým časům, kdy byl na průmysl kladen největší důraz. Stejně jako Hamilton dával své argumenty pro vládní zásahy kvůli konkurenci z Británie, Rubio je klade do kontrastu s Čínou. V podstatě se jedná o klasickou podporu manufaktur, neboť podle něj vždy tvořily hlavní pilíř americké ekonomiky. Díky opětovnému rozšíření manufaktur by se mohlo vytvořit více pracovních míst. Podle jeho soudu žádný jiný sektor nedokázal zařídit takovou stabilitu pro celou společnost jako právě průmysl.

Z druhého úhlu není Rubiův návrh ani ve své vlastní straně s radostí přijímán. Neoliberální paradigma pokládá tyto představy za nepřijatelné. Proto se Rubio ve svém manifestu opřel nejen do levicových socialistů, ale i tržních fundamentalistů. Volný trh už dle Rubia dávno neřeší národní zájmy Spojených států. Rubio tím pádem navrhuje nastavení takových parametrů, aby nebyly tržně upřednostňovány suroviny z Číny, i když jsou levnější. Amerika by raději měla investovat do vlastního těžařského průmyslu. Dále se vyslovil pro přítok více peněz do malých a středních podniků a koncentrace na sektory, kde Čína získává největší

[15] Krein, Julius. 2019.

výhody. Na mysli měl především elektroniku, letecký a železniční průmysl, telekomunikace nebo zemědělské stroje. Připravil by pro ně speciální škrty na daních, aby mohly více investovat do svých podniků.[16] Ve strategii se shoduje i s dřívějším sokem v primárkách Donaldem Trumpem. Dodal, že jeho průmyslovou politiku podpoří.

Trump v případě ochrany průmyslu zastává takřka identické názory jako Rubio. Po mnoha letech se administrativy ujal příznivec protekcionismu. Trump sice písemnou podobu projektu na průmyslovou strategii nedodal, ale z jeho postupů je možné vyčíst jasné úmysly. Pro dosáhnutí svého zatím použil všemožné nástroje od fiskálních až po nátlakové tarify. Ostatně heslo „Make America Great Again“ promlouvá hlavně k průmyslu. Cílem je pro Trumpa přivést „ztracená“ pracovní místa zpět, čehož dosáhne podporou manufaktur. V tomto plánu mu pomáhá Andrew Lewis, kterého pověřil přesně tímto úkolem. Lewis, který je mimochodem autorem knihy „Make It In America“, chce z Ameriky opět udělat zemi s hotovými výrobky. Trump odmítá dlouhodobý trend globalizace, že když se centrum výroby přesouvá do zemí s levnou pracovní silou, jakou má např. Čína. Cíl je tedy jasný - posunout americkou ekonomiku z poněkud nižší úrovně na level spíše německého modelu, tedy s větší přidanou hodnotou, vyššími platy a prvotřídním exportem. Lewis tvrdí, že americká ekonomika musí přejít na jinou notu. Snahou by mělo být, aby soukromý sektor kooperoval s exekutivou.[17]

Trump dal skutečně průmysl na první místo ihned od svého nástupu. Nejprve referoval o tom, že Pařížská dohoda o klimatických povinnostech signatářů na snižování emisí americkému průmyslu škodí. Proto v červnu 2017 došlo k jejímu vypovězení a americké fabriky se nebudou muset cítit omezeny mezinárodními deklaracemi. Dále vyhlásil pomoc uhelnému průmyslu, když ukončil Obamův program na postoupnou dekarbonizaci země.

Poté pro změnu sáhl k daňovým a fiskálním opatřením. Na podzim roku 2017 byl schválen nový daňový balíček, který rapidně snížil daňové zatížení. Účelem mělo být právě podpora fabrik tak, že se jednoznačně zlevní celková finanční zátěž pro firmy, které již nebudou muset přesouvat práci do rozvojových zemí nebo do Číny. Centrem pozornosti tak měly zase být manufaktury. V neposlední řadě zahájil palbu protekcionismem směrem k zahraničí. Vypověděl smlouvu s Mexikem (tzv. NAFTA) a zahájil obchodní válku s Čínou.

Trumpova vize je stát se největším tvůrcem pracovních míst v dějinách USA. Výdaje mají směřovat rovněž na vybudování velké infrastruktury.[18]

Trochu šířeji jsou další plány na industriální podporu zaznamenány ve dvou vládních dokumentech, a sice v National Security Strategy vydané na konci roku 2017 a Strategickém plánu pro léta 2018-2020 vydané ministerstvem obchodu. V NSS Trump ještě více zdůrazňuje

[16] Rubio, Marco. 2019.
[17] Foroohar, Rana. 2017
[18] Amadeo, Kimberly. 2019

potřebu deregulace trhu a větší benevolence k uhelnému průmyslu.[19] Ministerstvo průmyslu a obchodu se pro změnu zaměřilo na orientaci na menší a střední podniky a podporu odlehlých lokalit. Cílem má být nenechat odlehlé regiony ostřihnuté od telekomunikačních sítí a zajistit jim veškerý vzdálený přístup k potřebným datům.[20] I Donald Trump zmínil ve své zprávě o stavu unie, že dodání internetu do všech částí Ameriky je pro něj prioritou.

2.1. Elizabeth Warrenová a Green New Deal

Nejhlasitěji se z opozičních lavic k průmyslové politice hlásí senátorka Ellizabeth Warrenová. Svou pozici představila v létě roku 2019 v dokumentu nazvaném „Plan for Economic Patriotism". Řada komentátorů se přiklonila na stranu, že jde o levicovou verzi Trumpovy doktríny „America First". Mnoho bodů zde skutečně působí, jako by měla Warrenová chuť provést podobné nástroje na podporu průmyslu jako Trump, k čemuž svádí i název její industriální kapitoly. Ale v realitě se striktně vymezuje vůči Trumpovým praktikám. Tvrdí, že ekonomický patriotismus rozhodně neznamená protekcionismus. Ačkoliv emočně lituje, že se práce a výrobky přesouvají do Číny, domnívá se, že ochranná opatření v podobě tarifů k řešení problémů nepovedou. V kontrastu proto navrhuje důraz na „exportní disciplínu" pomocí monetárních nástrojů. Dle jejího soudu by mělo být přirozeným úsilím USA, aby došlo k devalvaci dolaru, čímž by firmy nabyly větší konkurenceschopnosti. Zároveň se ale na mnoho bodech s Trumpem shodne. Vláda by podle ní měla být dostatečně aktivní ve vytváření pracovních míst, dotovat manufaktury a jasně stanovit, aby americká vláda výhradně nakupovala americké komodity.[21]

Warrenová taktéž tlačí na nový fenomén výše již zmíněný, a sice klimatické změny a globální oteplování. Senátorka z Massachusetts si dala do programu zásadní reformu průmyslu, který by měl v budoucnu fungovat v ekologičtější podobě. Již představila několik možných scénářů, jak by měla průmyslová přeměna proběhnout. Skládá se ze tří částí: Green Apollo Program, Green Marshall Plan a Green Industrial Mobilization. Má se jednat vysoké státní výdaje ve stovkách miliard dolarů na investice do obnovitelných zdrojů. Zároveň má firmy popohnat k inovacím s bezemisním základem.[22]

Svým posledním návrhem se Warrenová nejvíce přiblížila radikálnímu křídlu Demokratické strany, které již volá po průmyslové revoluci. Tato frakce, nejviditelněji reprezentující mladou členkou Sněmovny reprezentantů, Alexandrií Ocasio-Cortézovou a Berniem Sandersem představila v únoru 2019 projekt s názvem Green New Deal. Už svým jménem má jít o inspiraci u Franklina Roosevelta. Jenže nyní se má jednat o největší průmyslovou a energetickou tranzici od objevení ropy. Ze Spojených států má učinit průmyslově čistou zemi

[19] National Security Strategy of the United States of America. December 2017, str. 17-25
[20] U.S. Department of Commerce. 2017. Strategic Plan 2018-2020.
[21] Yglesias, Matthew. 2019
[22] Tamtéž

s žádnými stopami po emisích. Do roku 2050 má podle navrhovatelů provést přeměnu na 100% ekologickou ekonomiku.[23]

Ačkoliv plán nemíří pouze na průmyslovou část, ostatní aspekty nejsou pro toto téma podstatné. Klíčové je pro strůjce tohoto návrhu ukončit nebo zmírnit globální oteplování. Tento cíl je pro ně natolik důležitý, že jsou ochotni vypovědět mnoho odvětví průmyslu, které škodí životnímu prostředí. Na řadu samozřejmě přichází těžařský a automobilový průmysl. Veškerý dosavadní motor ekonomiky mají obnovitelné zdroje. Automobilový průmyslu se musí začít orientovat na výrobu elektromotorů. Je to snad poprvé v dějinách amerického průmysl, kdy průmyslová koncepce je učiněna z důvodu ochrany planety. Tento důvod je tak silný, že zákonodárci počítají, že USA ztratí dominanci v dlouho budovaných průmyslových základnách. Republikáni proto tento návrh mimo jiné kritizují kvůli následkům pro pracovní trh. Odvětví, které chtějí představitelé Green New Dealu zrušit, zatím poskytují obrovské množství pracovních míst. Pro uklidnění veřejnosti mají sloužit další odstavce Green New Dealu, jež mají garantovat sociální jistoty pro všechny obyvatele USA. Pokud by byl tedy uveden do praxe, jednalo by se zajisté o kompletní přetransformování nejen v průmyslovém myšlení, ale i celé ekonomiky a možná i kapitalismu. Některé věty totiž zavání centrálním plánováním a socialistickými idejemi.

3. Závěr

Jak vidno, cestu k národní průmyslové politice provází spousta křižovatek. Cla, nebo volný trh? Pozor na Čínu! A co klimatické změny? Nebo prostě jen „America First“? S těmito otázkami by si měli lámat hlavu všichni aktéři americké politiky!

U americké průmyslové politiky je třeba si uvědomit, že jakákoliv koncepce nebyla náhodným výtvorem úřednického aparátu, aby se neřeklo. Vždy měla nějaký zřetelný důvod. I fakt, že určité období (jako dnes) nemá ucelená podobu, je opodstatněno nějakými faktory. Jakou cestou se tedy ubrat? Jelikož je Amerika světová velmoc, má nadbytek možností, jak řešit záležitosti svého průmyslu. Průmyslová politika, ať už bude jakákoliv, bude nejspíš potřebovat legitimitu u drtivé většiny americké veřejnosti. Lze očekávat, že největší témata zůstanou klimatické změny a čínská konkurence. Radikálnější demokratický tábor se bude více přiklánět k prosazení Green New Dealu do reálné politiky, zatímco republikáni budou burcovat pro boj s neférovou Čínou a protekcionismus. Bude se jednat o souboj starých známých opatření a nových experimentů. Jedna strana bude hrdě vzpomínat Hamiltona a jeho dědictví celní politiky a druhá bude nebojácně volat po zelené revoluci za čisté životní prostředí. Ať se politická scéna ubere jakoukoliv cestou, jedno bude jisté. Neoliberální paradigma volného trhu se odsune do pozadí. Průmysl může očekávat největší pozornost od většiny politiků. Nebude hrát roli jen ve volbách, ale stane se každodenní starostí politické reprezentace. A nakonec si každá ze stran může říci, že to všechno dělá pro americké dobro.

[23] Green New Deal. 2019

4. Zdroje

Amadeo, Kimberly. 2019. *President Donald Trump's Economic Plan.* The Balance. US Economy and News. Retrieved from: https://www.thebalance.com/donald-trump-economic-plan-3994106

Andreoni, Antonio, and Ha-Joon Chang. 2019. *"The Political Economy of Industrial Policy: Structural Interdependencies, Policy Alignment and Conflict Management."* Structural Change and Economic Dynamics 48 (March): 136–50. https://doi.org/10.1016/j.strueco.2018.10.007.

Bauer, Fred. 2019. *Rubio's Industrial Policy Is Far from Radical. National Review.* Economy and Business. Retrieved from: https://www.nationalreview.com/2019/12/rubios-industrial-policy-is-far-from-radical/

Foroohar, Rana. 2017. *Trump aims for an industrial policy that works for America.* Financial Times. Retrieved from: https://www.ft.com/content/9b6ed79a-318c-11e7-9555-23ef563ecf9a

H.Res.109 — 116th Congress (2019-2020). Resolution. Recognizing the duty of the Federal Government to create a Green New Deal. IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

February 7, 2019. https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/109/text

Herman, Arthur. 2019. *America Needs an Industrial Policy*. Edited by American Affairs, Winter 2019/Volume III. Number 4. Retrieved from: https://americanaffairsjournal.org/2019/11/america-needs-an-industrial-policy/

Krein, Julius. 2019. *What Alexandria Ocasio-Cortez and Marco Rubio Agree On. The New York Times*. Retrieved from: https://www.nytimes.com/2019/08/20/opinion/america-industrial-policy.html

National Security Strategy of the United States of America. December 2017, str. 17-25. Retrieved from: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf

Rubio, Marco. 2019. *American Industrial Policy and the Rise of China.* The American Mind. Retrieved from: https://americanmind.org/essays/american-industrial-policy-and-the-rise-of-china/

Stensrud, Christian. 2016. *Industrial policy in the United States.* Civitac. Retrived from: https://www.civitas.org.uk/content/files/IndustrialpolicyintheUnitedStates.pdf

Tucker, Todd, *Industrial Policy and Planning: What It Is and How to Do It Better* (July 30, 2019). Roosevelt Institute, 2019. Retrieved from: https://rooseveltinstitute.org/wp-content/uploads/2019/07/RI_Industrial-Policy-and-Planning-201707.pdf

U.S. Department of Commerce. 2017. *Strategic Plan 2018-2020*. Retrieved from: https://www.commerce.gov/sites/default/files/us_department_of_commerce_2018-2022_strategic_plan.pdf

Wade, Robert. 2014. *The paradox of US industrial policy: The developmental state in disguise*. In

Transforming economies : making industrial policy work for growth, jobs and development. - Geneva : International Labour Organization, ISBN 978-92-2-128565-6. - 2014, p. 379-400

Wildavsky. 1986. *"Industrial Policies in American Political Cultures."* In The Politics of Industrial Policy, edited by Claude Barfield and William A. Schambra, 15–32. Washington, DC: American Enterprise Institute Press.

Yglesias, Matthew. 2019. *Elizabeth Warren's latest big idea is "economic patriotism".* Vox. Retreived from: https://www.vox.com/2019/6/4/18650850/elizabeth-warren-economic-patriotism-green-marshall-plan